

Wybory do Sejmu Ustawodawczego na łamach „Gońca Częstochowskiego”

Odzyskanie przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r. było dopiero początkiem szerszego procesu organizacji życia państwowego odrodzonej Rzeczypospolitej. Istotną rolę w kształtowaniu struktur miał odegrać złożony z przedstawicieli wszystkich trzech zaborów Sejm Ustawodawczy, zapowiadany jako nadrzędny organ przez wszystkie demokratyczne stronnictwa. Wybory do tego gremium miały miejsce 26 stycznia 1919 r., jednak skład Sejmu Ustawodawczego był uzupełniany w ciągu trzech następnych lat.

Ze względu na swój szczególny i wyjątkowy charakter, wybory były szeroko komentowane. Wpływało na to nie tylko odzyskanie niepodległości po 123 latach niewoli, ale również przyznanie pełni praw wyborczych kobietom i ich udział w wyborach, oraz to, że społeczeństwo pokładało duże nadzieje w demokratycznych wyborach. Nie dziwi więc, że media również wychodziły z zainteresowaniem wobec tych zagadnień.

W artykule omówiona zostanie problematyka wyborów prezentowana na łamach „Gońca Częstochowskiego”. Rezultaty są wynikiem przeprowadzonej kwerendy prasowej. „Goniec Częstochowski” będący pismem o charakterze lokalnym jest bardzo interesujący ze względu na swoją specyfikę oraz postać wybitnego redaktora i wydawcy, którym był Franciszek Dionizy Wilkoszewski (1875–1941).

Historia „Gońca Częstochowskiego”

1 marca 1906 r. został wydany pierwszy numer tytułu „Wiadomości Częstochowskie. Dziennik”. Kilka miesięcy później gazetę przemianowano na „Dziennik Częstochowski”, a 1 stycznia 1907 r. zmieniono tytuł na „Goniec Częstochowski”. Pod tą nazwą dziennik wychodził aż do wybuchu II wojny światowej. Ostatni numer informujący o rozpoczęciu działań zbrojnych ukazał się 2 września 1939 r. Założycielem dziennika a zarazem jego głównym wydawcą, redaktorem naczelnym i publicystą był Franciszek Dionizy Wilkoszewski – znany endecki działacz społeczny ziemi częstochowskiej. W gazecie można było przeczytać teksty Wilkoszewskiego, który publikował co tydzień pod pseudonimem „Igrek” felietony

o przewrotnym tytule *Przez niebieskie okulary*. Swoją drugą znaną serię tekstów publicystycznych pt. *Z tygodnia na tydzień* publikował pod nazwiskiem T. Haski¹.

Należy podkreślić fakt, że „Goniec Częstochowski” był wydawany w najnowocześniejszej i największej oficynie wydawniczej w regionie. Po dwumiesięcznym pobycie Wilkoszewskiego w więzieniu w 1918 r. za artykuł o rozruchach antyniemieckich, po odzyskaniu przez Polskę niepodległości wybudował drukarnię przy alei Najświętszej Marii Panny 52 w Częstochowie. Na początku lat trzydziestych wyposażył ją w innowacyjną maszynę rotacyjną, cztery urządzenia do druku płaskiego, chemigrafię i kilkanaście linotypów do składania i odlewania tekstu. W oficynie wydawniczej Wilkoszewskiego drukowano dzienniki, tygodniki (m.in. „Niedzielę”), miesięczniki, kalendarze liturgiczne, książeczki do nabożeństwa, częstochowskie pocztówki czy powieści, które wcześniej ukazywały się w odcinkach na łamach „Gońca Częstochowskiego”².

Po wybuchu II wojny światowej i wydaniu 2 września 1939 r. ostatniego numeru „Gońca”, Niemcy splądrowali i zdewastowali wydawnictwo oraz zakłady drukarskie. Winieta dziennika została skradziona przez okupantów, którzy wykorzystując ją, wydawali od 14 września do 3 listopada 1939 r. gadzinówkę, przemianowaną później na „Kuriera Częstochowskiego”. Niedługo po tym, 9 listopada Franciszek Dionizy Wilkoszewski został uwięziony na kilka tygodni. Ponownie aresztowano go w czerwcu następnego roku. Transportem z 20 sierpnia 1940 r. został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie – w tym miejscu zmarł w następnym roku³.

„Goniec Częstochowski” był dziennikiem informacyjnym o charakterze kulturalno-społecznym. Z założenia o orientacji endeckiej, zgodnie z poglądami redaktora naczelnego, ale ideowo znacznie był bliższy chadecji. Co warto podkreślić, nie był w żaden sposób subsydiowany i wspierany finansowo czy organizacyjnie przez żadne z ugrupowań politycznych. Duża niezależność dziennika była bardzo rzadkim zjawiskiem na ówczesnym rynku prasowym. „Goniec Częstochowski” miał zasięg regionalny. Stanowił główne źródło informacji dla mieszkańców powiatu częstochowskiego i radomskowskiego (obecnie radomszczańskie) zgodnie z ówczesnym podziałem administracyjnym. Jako jedyna z nielicznych polskich gazet regionalnych była prenumerowana przez Bibliotekę Watykańską.

¹ W. Iwańczak, *Kim był Igrək?*, „Niedziela”, 4 III 2013, s. 34–35.

² Szerzej o tym zagadnieniu: W. Mielczarek, *Prasa i drukarnie Franciszka Dionizego Wilkoszewskiego wydawcy „Gońca Częstochowskiego”*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1974, s. 83–105.

³ H. Łodzińska, *Wspomnienie o Franciszku Dionizym Wilkoszewskim*, „Niedziela”, 29 IX 1981, s. 22–23.

Kondycja polskiej prasy po 1918 roku

W ocenie historyków dziejów prasy polskiej lata 1918–1926 to czas wolności mediów i informacji. Już przed pierwszą wojną światową zostaje zbudowana struktura polskiej prasy partyjnej – największe ugrupowania polityczne tworzyły swoje własne systemy prasowe, ówczesnie nazywane „prasowymi przybudówkami partyjnymi”. Po odzyskaniu niepodległości struktury posiadały już indywidualne cechy, co pozwalało wydzielić poszczególne systemy. Rozwój prasy politycznej był następstwem procesu powstawania największych ruchów politycznych w Polsce – narodowego, socjalistycznego i ludowego. Nie da się ukryć, że pierwsza wojna światowa miała ogromny wpływ na kondycję prasy poszczególnych ruchów i ugrupowań politycznych. Po odzyskaniu niepodległości w najdogodniejszej sytuacji znalazły się stronnictwa dysponujące wydawnictwami i tytułami na obszarze byłych zaborów, bądź takich, które już przed wojną były znane odbiorcy, a po wojnie zostały przejęte przez jeden z ruchów⁴.

„Goniec Częstochowski” był częścią grupy prasowej o orientacji endeckiej. Podstawę systemu prasowego Narodowej Demokracji stanowiły dzienniki informacyjne, z naciskiem na prasę lokalną i regionalną. „Goniec” idealnie wpisywał się w linię prasową ugrupowania. Endecja wydawała pisma informacyjne zwłaszcza w tych ośrodkach, w których stronnictwo dysponowało największymi wpływami politycznymi.

Należy zaznaczyć, że cenzura prewencyjna na terenie Królestwa Polskiego została oficjalnie zniesiona 7 października 1918 r. przez Radę Regencyjną. Lata 1918–1926 to w historii prasy polskiej czas regionalizacji prasy, czego przykładem jest m.in. „Goniec Częstochowski”. To także czas rozwoju prasy społeczno-kulturalnej i polskiej publicystyki (Antoni Słonimski, Tadeusz Boy-Żeleński, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska). Po 1918 r. można zauważyć postępujący spadek analfabetyzmu oraz znaczny wzrost czytelnictwa, a co za tym idzie – zwiększały się nakłady poszczególnych dzienników i czasopism. Prasa stała się bardziej obecna w życiu społecznym⁵.

Wybory do Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku na łamach „Gońca Częstochowskiego”

Pierwsze wzmianki dotyczące przygotowań narodu do wyboru posłów na Sejm Ustawodawczy pojawiły się na łamach „Gońca Częstochowskiego” pod koniec listopada 1918 r. Po cyklu euforycznych i optymistycznych informacji o odzyskaniu niepodległości, zaczęto przygotowywać się do ostatecznego uformowania samodzielnego, niezależnego państwa. W wydaniu z 29 listopada 1918 r. pojawiła się

⁴ R. Habielski, *Polityczna historia mediów w Polsce w XX wieku*, Warszawa 2009, s. 36–37.

⁵ Tamże, s. 120.

pierwsza informacja o przyjęciu ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego przez ówczesną Radę Ministrów⁶. Dzień później w gazecie opublikowano wiadomość o okręgu 80. obejmującym dwa powiaty – częstochowski i radomski⁷.

Pierwsze wydanie grudniowe w 1918 r. rozpoczynało się od małej wzmianki na stronie trzeciej o ukończeniu prac nad ordynacją wyborczą do tzw. Sejmu Konstytucyjnego. Obok niej pojawiła się odezwa Narodowego Związku Robotniczego. Przedstawiciele Związku żądali natychmiastowego zwołania Sejmu na podstawie pięcioprzymiotnikowego prawa głosowania bez różnicy płci⁸. Na drugi dzień „Goniec” na potwierdzenie podanej informacji, umieścił przedruk dekretu o ordynacji wyborczej do Sejmu Konstytucyjnego⁹.

Większości środowisk zależało na jak najszybszym zwołaniu Sejmu, ponieważ w dalszych numerach dziennika na jego łamach pojawiały się różnego rodzaju słowa poparcia bądź rezolucje – należą do nich m.in. uchwała przyjęta na zebraniu kół Polskiego Zjednoczenia Ludowego z okręgu częstochowskiego, o której informowano w numerze z 3 grudnia¹⁰. Warto jednak zaznaczyć, że mimo charakteru popierającego uchwał, bardzo często znajdowały się w nich postulaty i sugestie dotyczące poprawek w przyjętej już ordynacji wyborczej¹¹.

Grudzień to także czas szerokiego komentowania zwołania wyborów do Sejmu Ustawodawczego. W „Gońcu Częstochowskim” pojawiają się również takie przedruki, jak odezwa premiera Jędrzeja Moraczewskiego do Narodu Polskiego, obejmująca głównie kwestie zwołania wyborów. Zwraca się on bezpośrednio do obywateli i obywaterek z przeświadczeniem, że naród Polski jest na tyle dojrzały, aby korzystać z „najszerzych swobód obejmujących wolność zebrań, słowa i druku”. Premier w swojej odezwie podkreślał odpowiedzialność, która ciąży zarówno na osobach wybieranych do Sejmu – politykach, jak również obywatelach dokonujących wyboru. Nie przebierał w słowach w kwestii dotyczącej osób chcących nie dopuścić do wyborów – zapowiedział w odezwie pociągnięcie do odpowiedzialności osób i całych ugrupowań „pragnących wprowadzić anarchię i bezprawie”¹².

Po odezwie premiera Moraczewskiego, w „Gońcu Częstochowskim” pojawiła się deklaracja Związku Obrony Narodowej i Pracy w Częstochowie. Przedstawiciele organizacji w swoim dokumencie odnieśli się nieprzychylnie do ówczesnego rządu o charakterze lewicowym. Podnosili, że Rada Ministrów pod przewodni-

⁶ *Ordynacja Wyborcza do Sejmu Ustawodawczego*, „Goniec Częstochowski” nr 258, 29 XI 1918, s. 1.

⁷ *Wybory do Sejmu Ustawodawczego*, „Goniec Częstochowski” nr 259, 30 XI 1918, s. 3.

⁸ „Goniec Częstochowski”, 1 XII 1918, s. 3.

⁹ *Dekrety. O zatwierdzeniu ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego*, „Goniec Częstochowski” nr 261, 2 XII 1918, s. 2.

¹⁰ „Goniec Częstochowski”, 3 XII 1918, s. 2.

¹¹ *Minister Thugutt odrzuca warunki P.S.L.*, „Goniec Częstochowski”, nr 263, 5 XII 1918, s. 2.

¹² *Odezwa Prezydenta Ministrów do Narodu Polskiego*, „Goniec Częstochowski” nr 264, 6 XII 1918, s. 1.

ctwem Moraczewskiego reprezentuje tylko jeden odłam myśli politycznej w Polsce i jest rządem partyjnym, który chce podporządkować interesy całego narodu jednemu ugrupowaniu. Zgodzili się z tym, że należy jak najszybciej przeprowadzić wybory do Sejmu, aby zapobiec „dalszemu chaosowi i dezorganizacji”¹³.

Również macierzysta formacja Moraczewskiego, Polska Partia Socjalistyczna zdecydowała się sprostować odezwę premiera oraz wydać swoje oświadczenie. Na warszawskim wiecu przedstawiciele PPS zapowiedzieli, że obóz socjalistyczny w Polsce zmierza do urzeczywistnienia swoich planów w drodze ewolucyjnej i nie ma na myśli przytaczanych gwałtów rewolucyjnych, którymi mogliby się przyczynić do powstania ruchu anarchistycznego w Polsce. Socjaliści oświadczyli, że planują budować kraj na podstawach demokratycznych¹⁴.

Przedstawiciele rządu wyrażali zaniepokojenie sytuacją w Polsce. W grudniowym numerze minister spraw wewnętrznych Stanisław August Thugutt wydał oświadczenie na ten temat. Jego zdanie wskazuje na to, że władze polskie są zaniepokojone panującym chaosem i ich zdaniem zwołanie Sejmu Ustawodawczego ma „ogarnąć wszechobecny nieporządek” w odrodzonym państwie¹⁵.

„Goniec Częstochowski” prócz wypowiedzi polityków i oświadczeń poszczególnych ugrupowań skupił się na zachęceniu społeczeństwa w kwestii wzięcia udziału w wyborach. W numerze 275. na pierwszej stronie pojawił się artykuł pt. *W okresie przedsejmowym*. W treści przedstawiono przygotowania poszczególnych grup społecznych (m.in. robotników, mieszczaństwo, inteligencję zawodową, kupiectwo) do wyborów. Po raz pierwszy podkreślono dużą wagę kobiet i ich wkład w życie społeczno-polityczne. W artykule wyrażono nadzieję, że Polacy „nie dadzą się omamić kampanijnym frazesom” i podejmą w pełni świadomy wybór¹⁶. Strona druga została poświęcona słowom Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego o tym, że Sejm Ustawodawczy zakończy obecny stan przejściowy, jaki panuje w Polsce po odzyskaniu niepodległości¹⁷. Piłsudski był dość rzadko cytowany w „Gońcu Częstochowskim”, prawdopodobnie z powodu orientacji politycznej redaktora naczelnego i założyciela oraz linii redakcyjnej pisma. Poza przedrukiem oświadczenia Piłsudskiego, w numerze 280. pojawiła się wypowiedź marszałka na temat tego, że większość polityczną w Polsce wykażą dopiero wybory do Sejmu i jego zdaniem obecnie, po odzyskaniu niepodległości, nie było wiadomo, kto ma ją w państwie¹⁸.

W ostatnich numerach grudniowych „Gońca” pojawiają się również informacje o oficjalnym utworzeniu Komitetu Wyborczego oraz tekst deklaracji politycznej

¹³ *Deklaracja Związku Obrony Narodowej i Pracy w Częstochowie*, „Goniec Częstochowski” nr 266, 8 XII 1918, s. 1.

¹⁴ *P.P.S. zwraca się ku koalicji*, „Goniec Częstochowski”, nr 267, 10 XII 1918, s. 2.

¹⁵ *Minister spraw wewnętrznych o sytuacji*, „Goniec Częstochowski” nr 274, 18 XII 1918, s. 1.

¹⁶ *W okresie przedsejmowym*, „Goniec Częstochowski” nr 275, 19 XII 1918, s. 1.

¹⁷ *Rozkaz Piłsudskiego*, „Goniec Częstochowski” nr 275, 19 XII 1918, s. 2.

¹⁸ *Sprawy polskie. Oświadczenie komendanta Piłsudskiego*, „Goniec Częstochowski” nr 280, 28 XII 1918, s. 2.

Klubu Polskiego. Franciszek Wilkoszewski zdecydował się także na publikację instrukcji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego¹⁹. Tekst pojawił się na pierwszej stronie, co było niezwykle ważne, w szczególności w atmosferze odradzającego się państwa oraz informowania i uświadamiania społeczeństwa polskiego o wielkiej wadze nadchodzących wyborów. Autor artykułu wskazywał na najważniejsze reguły głosowania, a w szczególności skupił się na zrozumiałym przedstawieniu zasady głosowania proporcjonalnego²⁰.

Wybory do Sejmu Ustawodawczego to przełomowe wydarzenie dla polskich kobiet. Na podstawie działalności wydawniczej „Gońca Częstochowskiego” można wykazać, że był to bardzo ważny temat dla jego linii redakcyjnej. Obecnie można byłoby poprzeć tezę, że dziennik prowadził swoistą kampanię informacyjną dotyczącą uzyskania przez polskie kobiety po raz pierwszy zarówno czynnego, jak również biernego prawa wyborczego. Jednocześnie z ich otrzymaniem, rozpoczęto proces uświadamiania kobiet na temat ogromnej wagi ich udziału w wyborach, a także dużego wkładu w tworzenie demokratycznego państwa polskiego. W związku z tym organizowano liczne wiece kobiet, na których były poruszane takie kwestie, jak ich wzrastająca i decydencka rola w społeczeństwie oraz w życiu politycznym Polski. Podczas takich spotkań, wyjaśniano sprawy techniczne związane z wyborami oraz tworzono założenia i cele, które na koniec były wydawane w formie postanowień. Niezwykle ważne hasło, które bardzo często padało w czasie spotkań kobiet, to „równe prawa”. Łączyło się to zarówno z przywilejem, jak i odpowiedzialnością kobiet biorących po raz pierwszy udział w wyborach. W swoich oświadczeniach zobowiązywały się do szerzenia sprawy udziału kobiet w wyborach i uświadamiania swoich koleżanek, sąsiadek, matek, sióstr czy córek do czynnego uczestnictwa w życiu społeczno-politycznym odrodzonej Polski²¹.

W numerze z 22 grudnia 1918 r. na pierwszej stronie ukazał się artykuł autorstwa Kazimierzy Neranowiczowej o jednoznacznym tytule *Nowe prawa – nowe obowiązki*. Autorka skupiła się na uzyskaniu praw wyborczych przez polskie kobiety, co według niej łączyło się z licznymi obowiązkami wobec państwa. Podkreśliła statystyczny stosunek kobiet do mężczyzn w Polsce, który wynosił 108, co według niej pokazywało siłę damskiej części społeczeństwa. W swoim tekście starała się pokazać cały wachlarz możliwości, z których kobiety mogą czerpać, biorąc udział w wyborach. Neranowiczowa zachęcała do obywatelskiej postawy, szczególnie podkreślając, że w dzień wyborów wszyscy jesteśmy równi i każdy głos ma taką samą wagę, bez względu na pochodzenie, miejsce zamieszkania czy majątek²².

¹⁹ L. Nieprzecki, *Ordynacja Wyborcza do Sejmu Ustawodawczego*, „Goniec Częstochowski” nr 279, 24 XII 1918, s. 2.

²⁰ St. K., *Jak wygląda ordynacja wyborcza*, „Goniec Częstochowski” nr 277, 21 XII 1918, s. 1.

²¹ *Wiece kobiet*, „Goniec Częstochowski” nr 271, 14 XII 1918, s. 3.

²² K. Neranowiczowa, *Nowe prawa – nowe obowiązki*, „Goniec Częstochowski” nr 278, 22 XII 1918, s. 1.

Ostatni grudniowy numer „Gońca Częstochowskiego” w 1918 r. to wydanie głównie poświęcone prawom wyborczym kobiet. Na pierwszej stronie dziennika ukazał się tekst znanej działaczki społecznej Mieczysławy Biegańskiej o równouprawnieniu politycznym pt. *Z powodu ciągłych dyskusji nad równouprawnieniem politycznym kobiet*. Biegańska w swoim artykule poruszyła najczęściej pojawiające się obawy społeczeństwa polskiego związane z uzyskaniem praw wyborczych przez kobiety. Autorka wyjaśniła pojęcie „równouprawnienia politycznego” i zaznaczyła, z jakimi sytuacjami może się ono wiązać. W skrócie przedstawiła główne zadania wyborcze kobiet i wyraziła przekonanie, że wbrew wielu nieprzychylnym opiniom mężczyzn polskie kobiety podołają nowemu prawu, które ściśle łączy się z pewnymi obowiązkami²³. W tym samym numerze na stronie trzeciej wśród wzmianek wyborczych pojawiła się informacja o Narodowej Organizacji Wyborczej Kobiet – zebraniu delegatek zarządów korporacji kobiecych m.in. Zrzeszenia Kobiet, Koła Ziemianek, Koła Gospodyń Wiejskich, Ligi Kobiet, Ogniska Robotniczego czy Koła Ochroniarek. Przedstawiciele zarządów na oficjalnym spotkaniu wydały rezolucję o zawiązaniu Narodowej Organizacji Wyborczej Kobiet, która miała na celu „skupienie sił kobiecych, stojących na gruncie narodowym, demokratycznym i chrześcijańskim”²⁴.

Pierwszy numer z 1919 r. w całości poświęcono wyborom. W wydaniu noworocznym na stronie drugiej zostały podane wykazy wszystkich 28 obwodów wyborczych oraz składy miejscowych Komisji Wyborczych w Częstochowie. Obok tego pojawiła się informacja Biura Pracy Społecznej, w której wyjaśniano gminom mechanizmy wyborów do Sejmu Ustawodawczego²⁵. Na stronie trzeciej w cyklu *Przez zakopcone szkiełka* pojawił się publicystyczny tekst o tym, co czeka Polaków w 1919 r. Autor głównie skupił się na temacie wyborów, a także nie zawsze przychylnego nastawienia mężczyzn do uzyskania praw wyborczych przez kobiety²⁶. Na następnej stronie, gdzie znajdują się wzmianki, pojawiają się informacje o organizacji spotkań przez niektórych kandydatów²⁷. Obok tego opisany jest przebieg wyborczego wiecu rzemieślników, a na stronie piątej została przedstawiona cała lista kandydatów na posłów z okręgu częstochowsko-radomskowski²⁸.

W następnych numerach pojawiają się informacje i wzmianki dotyczące wieców, m.in. włościan czy kobiet. W wydaniu z 3 stycznia na stronie trzeciej zamieszczono obszerny artykuł na temat narodowego funduszu wyborczego²⁹.

²³ M. Biegańska, *Z powodu ciągłych dyskusji nad równouprawnieniem politycznym kobiet*, „Goniec Częstochowski” nr 282, 31 XII 1918, s. 1.

²⁴ Tamże, s. 3.

²⁵ *Wykaz 28 obwodów głosowania i skład miejscowych Komisji Wyborczych m. Częstochowy*, „Goniec Częstochowski” nr 1, 1 I 1919, s. 2.

²⁶ Tamże, s. 3.

²⁷ Tamże, s. 4.

²⁸ Tamże, s. 5.

²⁹ *Kronika*, „Goniec Częstochowski” nr 2, 3 I 1919, s. 3.

W „Gońcu Częstochowskim” z 5 stycznia po raz drugi pojawił się temat polityki i nadchodzących wyborów w cyklu *Przez zakopcone szkiełka*. Autor skrytykował zbyt powolne działania ówczesnego rządu i przewidywał konsekwencje wyborów do Sejmu³⁰. W tym samym numerze na stronie czwartej zawarto szczegółowe informacje dotyczące procesu ustalania Narodowej Listy Wyborczej³¹.

Dobrą passę informowania o wyborach na łamach „Gońca Częstochowskiego” przerwał nieudany zamach stanu przeprowadzony w nocy z 4 na 5 stycznia 1919 r. przez środowiska prawicowe, które miały na celu obalenie rządu Jędrzeja Moraczewskiego. Inicjatorami byli m.in. pułkownik Marian Januszajtis-Żegota oraz książę Eustachy Sapieha. Następne wydania „Gońca Częstochowskiego”, a w szczególności piąty numer, zostały poświęcone przyczynom, przebiegowi i skutkom nieudanego zamachu stanu. Ponadto 8 stycznia poinformowano o tym, że na terenie Polski został wprowadzony stan wyjątkowy. Jednak w numerze piątym nie zabrakło także wiadomości o ustaleniu wakujących kandydatur do Sejmu Ustawodawczego, a także o wiecu rzemieślników częstochowskich w celu ustalenia kandydatów³².

Następne wydania są poświęcone ogłoszeniom oraz wzmiankom o nadchodzących wyborach. Głównie są to informacje o wiecach przedwyborczych, czy głosowaniach. Ponadto nadal prowadzono kampanię uświadamiającą społeczeństwo – w numerze ósmym na drugiej stronie pojawia się dość długa przemowa do Polaków o tym, że to właśnie w ich rękach jest wolność i cała przyszłość odrodzonego państwa zależy wyłącznie od nich³³.

W wydaniu z 15 stycznia w kronice przedstawiono wszystkie regulacje prawne głosowania dla obywateli z zagranicy. Tekst miał na celu rozwianie wątpliwości ustalonych odgórnie praw i poinformowaniu zagranicznych obywateli o możliwości oddania swojego głosu w wyborach³⁴.

W każdym styczniowym wydaniu pojawiła się choć jedna wzmianka o wyborach do Sejmu. Zdarzało się, że niektóre numery w całości zostały poświęcone informacjom przedwyborczym (np. wydanie z 18 stycznia). W tym burzliwym okresie redakcja skupiała się głównie na sferze informacyjnej, nie publicystycznej – do najczęstszych form prasowych należały informacje, ogłoszenia, notatki i wzmianki. Należy podkreślić, że niezwykle często były to przedruki różnego rodzaju dokumentów, m.in. list kandydatów do Sejmu, odezów czy deklaracji.

W wydaniu z 23 stycznia na stronie trzeciej zostały opublikowane wrażenia i uwagi co do całego okresu przedwyborczego, a także zostały poruszone tematy dotyczące funduszu wyborczego czy wieców. Redakcja porównała wybory do

³⁰ Acer, *Przez zakopcone szkiełka*, „Goniec Częstochowski” nr 4, 5 I 1919, s. 3.

³¹ Tamże, s. 4.

³² „Goniec Częstochowski”, nr 5, 8 I 1919, s. 1–3.

³³ P. Langier, *Ludu Polski!*, „Goniec Częstochowski”, nr 8, 11 I 1919, s. 2.

³⁴ *Kronika. Prawo głosowania*, „Goniec Częstochowski”, nr 11, 15 I 1919, s. 3.

turnieju, w którym obywatele uczestniczą w dwojakiej roli – zarówno widzów, jak również sędziów. Metaforycznie podkreślono rolę demokratycznego wyboru, w którym to sędziowie zadecydują, którzy zawodnicy będą mogli nadal brać udział w turnieju³⁵.

W związku z nieprzychylnymi nastrojami i wieloma wiecami antywyborczymi w następnym numerze na stronie pierwszej pojawił się przedruk dekretu o postanowieniach karnych za przeciwdziałanie wyborom do Sejmu Ustawodawczego i dokument o wykonywaniu obowiązków polskich. Przedruk miał na celu uświadomić obywateli o ogromnej wadze państwowej nadchodzących wyborów i zachęcenia do potępienia takich zachowań³⁶.

Ostatni styczniowy numer można nazwać wydaniem propagującym ideę wyborów – na stronie drugiej pojawił się artykuł pod tytułem *Wszyscy do urn wyborczych*, a obok niego znajdowały się informacje, jak może być skonstruowana karta do głosowania. Na stronie drugiej i trzeciej została zamieszczona odezwa do wyborców, wzywająca obywateli i obywatelki do czynnego udziału w nadchodzących wyborach do Sejmu Ustawodawczego³⁷.

Pierwsze wydanie lutowe skupiło się na przewidywaniach wyborczych. Na stronie drugiej w kronice *Z niedzieli* przypuszczano i szacowano, jaki może być ostateczny wynik wyborów³⁸.

Ocena wyników

Innowacją wprowadzoną na łamy „Gońca Częstochowskiego” był tzw. Dodatek nadzwyczajny, który został dołączony do każdego egzemplarza. W „Dodatku” opublikowano artykuł pt. *Zwycięstwo listy narodowej – kobieta polska zwyciężyła!*. Przedstawiono tam listę posłów, którzy weszli w skład pierwszego Sejmu Ustawodawczego z okręgu częstochowsko-radomskowski. Byli to kolejno: Jan Szyszkowski Antoni Piekarski, Jan Cianciara, Jan Brodziak, Ks. Sędzimir Zygmunt, Adolf Suligowski, Eustachy Rudziński, Józef Zagórski, Maria Moczydłowska. Wszyscy wybrani posłowie byli ze stronnictw Narodowej Demokracji (lista nr 4), z wyjątkiem Jana Cianciary i Eustachego Rudzińskiego z PSL „Wyzwolenie” (lista nr 3). Ludność żydowska i socjaliści nie uzyskali ani jednego mandatu w tym okręgu³⁹.

W numerze dwudziestym piątym na stronie drugiej został opublikowany artykuł pt. *Zwycięstwo listy narodowej*, w którym przedstawiono wyniki wyborów do Sejmu w Warszawie. W następnym numerze kontynuowano prezentowanie wy-

³⁵ *Wrażenia i uwagi*, „Goniec Częstochowski”, nr 18, 23 I 1919, s. 3.

³⁶ *W sprawie wyborów*, „Goniec Częstochowski”, nr 19, 24 I 1919, s. 2.

³⁷ *Z dnia wyborów*, „Goniec Częstochowski”, nr 23, 29 I 1919, s. 2–3.

³⁸ *Z niedzieli*, „Goniec Częstochowski”, nr 26, 1 II 1919, s. 2.

³⁹ Dodatek nadzwyczajny, „Goniec Częstochowski”, 30 I 1919.

ników z innych okręgów wyborczych – na stronie drugiej umieszczono przedruk komunikatu wyborczego, a na następnej stronie wzmianki o zwycięstwie listy narodowej w Kielcach, wyborach w Siedlcach i rezultatach z okręgu lubelskiego⁴⁰.

Powyborcze wydania „Gońca Częstochowskiego” obejmowały kwestie zwołania Sejmu Ustawodawczego i przypominały czytelnikom jego główne zadania. Publikowano pierwsze wnioski powyborcze i przewidywania dotyczące prac Sejmu.

W numerze z 7 lutego 1919 r. na pierwszej stronie pojawił się przedruk Dekretu o zwołaniu Sejmu podpisanego przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego i Prezydenta Rady Ministrów Ignacego Jana Paderewskiego, a na stronie trzeciej w dziale „Ostatnie wiadomości” został opublikowany imienny skład przyszłego Sejmu⁴¹. W następnych numerach informowano czytelników o otwarciu i rozpoczęciu obrad sejmowych 9 lutego 1919 roku, pierwszym posiedzeniu oraz dalszych przewidywaniach dotyczących pracy Sejmu i wyborze Marszałka.

Podsumowanie

Konkludując, „Goniec Częstochowski” był jednym z innowacyjnych dzienników w II Rzeczypospolitej. Pełnił funkcję medium informacyjnego, który miał na celu uświadomić społeczeństwo o nadchodzących wyborach i wiążącymi się z tym obowiązkami obywateli. Należy również podkreślić silną rolę propagowania praw wyborczych kobiet, których temat pojawiał się niezwykle często na łamach gazety. „Goniec Częstochowski” nie wpisywał się w powszechną praktykę przeistaczania się dzienników informacyjnych w przybudówki partyjne zależne od subsydiów i pomocy finansowej poszczególnych ugrupowań politycznych w Polsce. Mimo ukształtowanych i widocznych poglądów wydawcy, a zarazem redaktora naczelnego Franciszka Dionizego Wilkoszewskiego, dziennik zachował swoją funkcję informacyjną.

⁴⁰ *Z kraju*, „Goniec Częstochowski”, nr 26, 1 II 1919, s. 3.

⁴¹ „Goniec Częstochowski”, 7 II 1919, s. 1–3.